TEISINGUMO TEISMO (šeštoji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. birželio 3 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – EEB ir Turkijos asociacijos susitarimas – Sprendimas Nr. 1/80 – 6 ir 7 straipsniai – Teisėtas darbas – 9 straipsnis – Turkų kilmės darbuotojo vaikų teisė į švietimą – Teisė gyventi šalyje – Atsisakymas“

Byloje C-194/20

dėl *Verwaltungsgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo administracinis teismas, Vokietija) 2020 m. gegužės 7 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2020 m. gegužės 8 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

BY,

CX,

FU,

DW,

EV

prieš

Stadt Duisburg

TEISINGUMO TEISMAS (šeštoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas L. Bay Larsen, Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta (pranešėja) ir teisėjas C. Toader,

generalinis advokatas: M. G. Pitruzzella,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– Danijos vyriausybės, atstovaujamos J. Nymann-Lindegren, M. Jespersen ir M. Wolff,

– Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. K Bulterman ir A. M. de Ree,

* Proceso kalba: vokiečių.

– Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,

– Europos Komisijos, atstovaujamos B.-R. Killmann ir D. Martin,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80 dėl Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos Respublikos asociacijos plėtros 9 straipsnio pirmo sakinio, siejamo su šio sprendimo 6 ir 7 straipsniais, išaiškinimo. Asociacijos taryba buvo įsteigta susitarimu, įsteigiančiu Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociaciją, kurį 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje pasirašė Turkijos Respublika, viena šalis, ir Europos ekonominės bendrijos valstybės narės bei Bendrija, kita šalis, o pastarosios vardu jis buvo sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB (OL 217, 1964, p. 3685; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 11 t., p. 10, toliau – Asociacijos susitarimas).

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Turkijos piliečių BY, CX, FU, DW ir EV ginčą su *Stadt Duisburg* (Duisburgo miestas, Vokietija) dėl to, kad pastarasis atmetė jų prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Sprendimo 1/80 5 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„[K]adangi dėl pirmiau nurodytų priežasčių, atsižvelgiant į kiekvienos šalies tarptautinius įsipareigojimus, darbuotojams ir jų šeimos nariams taikomas režimas pagerinamas, palyginti su [1976 m. gruodžio 20 d.] Asociacijos tarybos sprendime Nr. 2/76 [dėl Asociacijos susitarimo 12 straipsnio įgyvendinimo] nustatyta tvarka; be to, reikia įgyvendinti nuostatas, susijusias su socialine apsauga ir jaunųjų darbuotojų keitimusi.“

4 Šio sprendimo 6, 7 ir 9 straipsniai įtvirtinti II skyriaus „Socialinės nuostatos“ 1 skirsnyje „Klausimai, susiję su užimtumu ir laisvu darbuotojų judėjimu“.

5 Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Išskyrus atvejus, numatytus su darbuotojo šeimos narių teise laisvai įsidarbinti susijusiame 7 straipsnyje, darbuotojas Turkijos pilietis, teisėtai esantis valstybės narės darbo rinkoje, turi teisę:

– teisėtai išdirbęs vienus metus, prašyti šioje valstybėje narėje atnaujinti leidimą dirbti pas tą patį darbdavį, jei pastarasis turi laisvą darbo vietą;

– teisėtai išdirbęs trejus metus, išskyrus atvejus, kai Bendrijos valstybių narių darbuotojams yra teikiama pirmenybė, šioje valstybėje narėje priimti kitą jo pasirinkto darbdavio pasiūlymą įsidarbinti pagal tą pačią profesiją, pateiktą įprastomis sąlygomis ir įregistruotą šios valstybės narės įdarbinimo įstaigose;

– teisėtai išdirbęs ketverius metus, šioje valstybėje narėje laisvai dirbti bet kurį pasirinktą samdomą darbą.“

6 Šio sprendimo 7 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Teisėtai valstybės narės darbo rinkoje esančio darbuotojo Turkijos piliečio šeimos nariai, kuriems buvo suteikta teisė atvykti pas jį, turi teisę:

– išskyrus atvejus, kai pirmenybė teikiama Bendrijos valstybių narių darbuotojams, priimti bet kokį pasiūlymą įsidarbinti, jei jie bent trejus metus teisėtai gyveno šioje valstybėje narėje;

– laisvai dirbti bet kokį pasirinktą samdomą darbą, jei bent penkerius metus teisėtai gyveno šioje valstybėje narėje.“

7 Minėto sprendimo 9 straipsnis suformuluotas taip:

„Turkų kilmės vaikai, teisėtai gyvenantys Bendrijos valstybėje narėje kartu su ten teisėtai dirbančiais arba dirbusiais tėvais, turi teisę toje valstybėje narėje lankyti bendro lavinimo, kvalifikacijos kėlimo ir profesinio mokymo programas, remiantis tokiais pačiais priėmimo reikalavimais, kokie nustatyti tos valstybės narės piliečių vaikams. Šioje valstybėje narėje jie gali pasinaudoti šioje srityje nacionalinės teisės aktais nustatytomis lengvatomis.“

Vokietijos teisė

8 Pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms taikytinos redakcijos 2004 m. liepos 30 d. *Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet* (Įstatymas dėl užsieniečių apsigyvenimo, įsidarbinimo ir integracijos federalinėje teritorijoje) *(BGBl.* 2004 I, p. 1950) 4 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Užsienietis, kuris pagal [Asociacijos susitarimą] turi teisę gyventi šalyje, privalo įrodyti šios teisės buvimą, pateikdamas turimą leidimą apsigyventi šalyje, jeigu neturi nei neribotos trukmės leidimo įsikurti, nei leidimo nuolat gyventi ES. Leidimas gyventi šalyje išduodamas pateikus prašymą.“

9 Šio įstatymo 50 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Užsienietis privalo išvykti iš federalinės teritorijos, kai neturi arba jau neturi reikalingo leidimo gyventi šalyje, o teisė gyventi šalyje pagal [Asociacijos susitarimą] neegzistuoja arba jau neegzistuoja.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

10 BY, CX, DW, EV ir FU yra Turkijos piliečiai. CX yra BY sutuoktinė ir jie yra DW, EV ir FU tėvai.

11 2015 m. rugsėjo 5 d. BY atvyko į Vokietijos Federacinės Respublikos teritoriją su viza. 2015 m. lapkričio 4 d. Duisburgo miestas jam išdavė iki 2017 m. kovo 27 d. galiojantį leidimą gyventi šalyje, kad galėtų vykdyti savarankišką veiklą.

12 2016 m. vasario 19 d. CX, DW, EV ir FU buvo leista atvykti pas BY į šios valstybės narės teritoriją šeimos susijungimo tikslais ir 2016 m. balandžio 20 d. jiems pagal nacionalinę teisę buvo išduoti leidimai gyventi šalyje, galioję iki 2017 m. kovo 27 d.

13 CX dirbo pagal darbo sutartį, pirma, nuo 2016 m. vasario 1 d. iki balandžio 30 d., antra, nuo 2017 m. lapkričio 15 d. iki gruodžio 31 d., trečia, nuo 2018 m. sausio 1 d. iki sausio 15 d. ir galiausiai, ketvirta, nuo 2018 m. rugpjūčio 1 d. iki gruodžio 31 d.

14 Pasibaigus leidimo gyventi šalyje galiojimo laikui, pareiškėjai pagrindinėje byloje Duisburgo miestui pateikė prašymą pratęsti šių leidimų galiojimą arba išduoti naujus leidimus gyventi šalyje. 2019 m. kovo 18 d. sprendimais Duisburgo miestas šį prašymą atmetė.

15 2019 m. kovo 22 d. pareiškėjai pagrindinėje byloje pareiškė ieškinį dėl šių sprendimų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme – *Verwaltungsgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo administracinis teismas, Vokietija), iš esmės teigdami, kad gali remtis teise gyventi šalyje, grindžiama Sprendimo Nr. 1/80 9 straipsnio pirmo sakiniu. Jų manymu, ši nuostata suteikia turkų kilmės vaikams ne tik teisę į švietimą ir profesinį mokymą, bet ir teisę gyventi šalyje. Be to, siekiant užtikrinti šių teisių veiksmingumą, tėvai, turintys atitinkamų vaikų globos teises, privalo turėti teisę gyventi šalyje.

16 Konstatuodamas, kad ieškovai pagrindinėje byloje neįgijo jokios teisės pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 ir 7 straipsnius, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar minėto sprendimo 9 straipsnio pirmame sakinyje numatyta teisė į švietimą ir profesinį mokymą apima turkų kilmės vaikų teisę gyventi šalyje ir kartu tėvų, kurie faktiškai globoja vaikus, teisę gyventi šalyje. Jei atsakymas būtų teigiamas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, kokiomis sąlygomis suteikiama teisė gyventi šalyje pagal šią nuostatą.

17 Šiomis aplinkybėmis *Verwaltungsgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo administracinis teismas, Vokietija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar teisė, kuri turkų kilmės vaikams suteikiama pagal [Sprendimo Nr. 1/80] 9 straipsnio pirmą sakinį, be kitų sąlygų, taip pat apima teisę gyventi priimančiojoje valstybėje narėje?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:
   a) Ar teisė gyventi šalyje pagal Sprendimo Nr. 1/80 9 straipsnio pirmą sakinį reiškia, kad turkų kilmės vaikų, kuriems taikoma ši nuostata, tėvai jau yra įgiję teises pagal [Sprendimo Nr. 1/80] 6 straipsnio 1 dalį arba 7 straipsnį?
   b) Jeigu į [antrojo klausimo a punktą] būtų atsakyta neigiamai: ar „teisėtas darbas“, kaip jis suprantamas pagal Sprendimo Nr. 1/80 9 straipsnio pirmą sakinį, turi būti aiškinamas taip pat, kaip pagal [šio sprendimo] 6 straipsnio 1 dalį?
   c) Jeigu į [antrojo klausimo a punktą] būtų atsakyta neigiamai: ar turkų kilmės vaikų teisė gyventi šalyje pagal Sprendimo Nr. 1/80 9 straipsnio pirmą sakinį gali atsirasti jau (tik) po trijų vieno iš tėvų teisėto darbo priimančiojoje valstybėje narėje mėnesių?
   d) Jeigu į [antrojo klausimo a punktą] būtų atsakyta neigiamai: ar turkų kilmės vaikų teisė gyventi šalyje, be papildomų sąlygų, taip pat suteikia teisę gyventi šalyje globos teises turintiems vienam iš tėvų arba abiem tėvams?“

Dėl prejudicinių klausimų

18 Savo klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Sprendimo Nr. 1/80 9 straipsnio pirmas sakinys turi būti aiškinamas taip, kad juo gali remtis turkų kilmės vaikai, kurių tėvai neatitinka šio sprendimo 6 ir 7 straipsniuose nustatytų sąlygų, ir kad jis reiškia, jog šie vaikai turi savarankišką teisę gyventi priimančiojoje valstybėje narėje, kaip ir jų tėvai, kurie faktiškai juos globoja. Jei atsakymas būtų teigiamas, šis teismas nori sužinoti, kokios yra Sprendimo Nr. 1/80 9 straipsnio pirmuoju sakiniu grindžiamos teisės gyventi šalyje suteikimo sąlygos.

19 Šiuo klausimu primintina, kad Sprendimo Nr. 1/80 9 straipsnio pirmame sakinyje įtvirtinama teisė turkų kilmės vaikams, teisėtai gyvenantiems Bendrijos valstybėje narėje kartu su ten teisėtai dirbančiais arba dirbusiais tėvais, toje valstybėje narėje lankyti bendro lavinimo, kvalifikacijos kėlimo ir profesinio mokymo programas, remiantis tokiais pačiais priėmimo reikalavimais, kokie nustatyti minėtos valstybės narės piliečių vaikams (2005 m. liepos 7 d. Sprendimo *Gürol*, C-374/03, EU:C:2005:435, 22 punktas).

20 Iš tiesų šioje nuostatoje įtvirtinta vienodo požiūrio į turkų kilmės ir priimančiosios valstybės narės piliečių vaikus, atsižvelgiant į teisę lankyti bendro lavinimo ir profesinio mokymo programas šioje valstybėje narėje, pareiga (šiuo klausimu žr. 2005 m. liepos 7 d. Sprendimo *Gürol*, C-374/03, EU:C:2005:435, 23 punktą).

21 Iš pačios šios nuostatos formuluotės matyti, kad joje taikomos dvi kumuliacinės nustatytų teisių įgijimo sąlygos, t. y. pirma, kad turkų kilmės vaikai kartu su tėvais teisėtai gyventų priimančiojoje valstybėje narėje ir, antra, kad pastarieji teisėtai dirbtų šioje valstybėje narėje.

22 Taigi reikia patikrinti, ar Turkijos piliečių vaikai, kurie priimančiojoje valstybėje narėje nedirba arba nedirbo mokamo darbo pagal darbo sutartį arba teisėtai dirbo šioje valstybėje narėje trumpiau nei vienus metus, gali remtis Sprendimo Nr. 1/80 9 straipsnio pirmame sakinyje numatyta teise į švietimą ir profesinį mokymą.

23 Šiuo klausimu pirmoji iš minėtų sąlygų reikalauja, kad atitinkami turkų kilmės vaikai ir jų tėvai tam, kad galėtų šioje valstybėje narėje pasinaudoti teise į švietimą ir profesinį mokymą, teisėtai gyventų priimančiojoje valstybėje narėje.

24 Kiek tai susiję su antrąja sąlyga, ji turi būti suprantama taip, kad pagal ją reikalaujama, jog vienas iš tėvų priimančiojoje valstybėje narėje dirbtų arba būtų dirbęs pagal darbo sutartį, laikydamasis Sprendime Nr. 1/80 esančių nuostatų dėl darbo, konkrečiai – jo 6 ir 7 straipsnių.

25 Iš tikrųjų, remiantis Sprendimo Nr. 1/80 trečia konstatuojamąja dalimi, jis skirtas pagerinti turkų kilmės darbuotojams ir jų šeimos nariams socialinėje srityje taikomam režimui. Konkrečiai kalbant, šio sprendimo 6, 7 ir 9 straipsniai yra II skyriaus 1 skirsnyje „Socialinės nuostatos“, kuriame reglamentuojami klausimai, susiję su turkų kilmės darbuotojų įdarbinimu ir laisvu judėjimu.

26 Kalbant pirmiausia apie Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalį, joje išvardytos pagrindinės sąlygos, kurios taikomos teisėtai valstybės narės darbo rinkoje esančių Turkijos piliečių, siekiančių gauti ir pratęsti leidimą dirbti, darbui pagal darbo sutartį. Pagal šią nuostatą reikalaujama, kad suinteresuotasis asmuo būtų valstybės narės teritorijoje esantis turkų kilmės darbuotojas, jis teisėtai būtų priimančiosios valstybės narės darbo rinkoje, taip pat būtų teisėtai išdirbęs tam tikrą laikotarpį (2006 m. spalio 26 d. Sprendimo *Güzeli*, C-4/05, EU:C:2006:670, 26 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

27 Konkrečiai kalbant, kaip matyti iš Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies pirmos įtraukos, darbuotojas įgyja teisę atnaujinti savo leidimą dirbti tam, kad galėtų vykdyti mokamą veiklą pas tą patį darbdavį po to, kai vienus metus pas jį teisėtai dirbo (šiuo klausimu žr. 2012 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Gülbahce* (C-268/11, EU:C:2012:695, 37 ir 45 punktai).

28 Be to, sąlyga, pagal kurią atitinkamas darbuotojas turkas turi „teisėtai būti darbo rinkoje“, kaip tai suprantama pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies pirmą įtrauką, yra susijusi su stabilia ir saugia situacija valstybės narės darbo rinkoje ir reiškia tai, kad suinteresuotojo asmens teisė gyventi šalyje yra neginčijama (2012 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Gülbahce*, C-268/11, EU:C:2012:695, 39 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

29 Antra, pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą, norint įgyti asmeninę teisę įsidarbinti pagal šią nuostatą, turi būti įvykdytos trys kumuliacinės sąlygos, t. y. pirma, kad atitinkamas asmuo būtų priimančiosios valstybės narės darbo rinkoje jau teisėtai esančio darbuotojo turko šeimos narys, antra, kad šios valstybės kompetentingos valdžios institucijos būtų leidusios šiam asmeniui atvykti pas minėtą darbuotoją, ir, trečia, kad šis asmuo tam tikrą laikotarpį būtų teisėtai gyvenęs minėtos valstybės narės teritorijoje (šiuo klausimu žr. 2012 m. liepos 19 d. Sprendimo *Dülger*, C-451/11, EU:C:2012:504, 29 punktą).

30 Šiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad turkų kilmės vaikai, kurių nė vienas iš tėvų neatitinka Sprendimo Nr. 1/80 6 ir 7 straipsniuose nustatytų sąlygų, apie kurias priminta šio sprendimo 26–29 punktuose, negali remtis Sprendimo Nr. 1/80 9 straipsnio pirmame sakinyje numatyta teise į švietimą ir profesinį mokymą.

31 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti, kad Sprendimo Nr. 1/80 9 straipsnio pirmasis sakinys turi būti aiškinamas taip, kad juo negali remtis turkų kilmės vaikai, kurių tėvai neatitinka šio sprendimo 6 ir 7 straipsniuose nustatytų sąlygų.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

32 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti tas teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (šeštoji kolegija) nusprendžia:

1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80 dėl Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos Respublikos asociacijos plėtros 9 straipsnio pirmasis sakinys turi būti aiškinamas taip, kad juo negali remtis turkų kilmės vaikai, kurių tėvai neatitinka šio sprendimo 6 ir 7 straipsniuose nustatytų sąlygų.

Parašai.